

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-24>

УДК 821.11

Нагорняк І.Є., Федоренко С.В.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДАХ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ (НА ПРИКЛАДАХ РОМАНІВ «БІЛІ ЗУБИ» З. СМІТ ТА «ЗАПРОДАНЕЦЬ» П. БЕЙТІ)

Анотація. У статті на основі опрацювання теоретичних джерел розглянуто шляхи відтворення реалій у перекладах на прикладах романів «Білі зуби» сучасної британської авторки З. Сміт та «Запроданець» сучасного американського письменника П. Бейті. Аналізуються особливості передачі як предметного значення реалії, так і її конотації – національного та історичного колориту. Вивчаються чинники, що впливають на вибір способу відтворення реалії. З'ясовано, що найбільш поширеним прийомом відтворення реалій у перекладі є транскрипція, що зумовлено наявністю великої кількості географічних реалій. На другому місці за частотою використання в перекладах творів «Білі зуби» та «Запроданець» опинилася комбінована реномінація. Це пов'язано насамперед з великою часткою реалій-полічленів, відтворення яких вимагало одночасного застосування різних підходів, таких як транскрипція, калькування, додавання, вилучення, ситуативного відповідника та методу уподібнення. Третім найпоширенішим способом у романі «Білі зуби» стала транслітерація, яка слугувала часто для передачі реалій, що позначали географічні об'єкти, а у творі «Запроданець» – калькування, що використовувалося для відтворення назв освітніх установ, органів влади, різноманітних організацій. Серед найменш поширених способів відтворення реалій в творах «Білі зуби» та «Запроданець» виявилися гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, ситуативний відповідник, метод уподібнення та пряме включення.

Ключові слова: реалії, відтворення реалій, предметне значення, конотація, національний колорит, історичний колорит.

Nahorniak Ivanna, Fedorenko Svitlana

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

PECULIARITIES OF THE REPRODUCTION OF REALIA IN TRANSLATIONS OF MODERN ENGLISH PROSE (ON THE EXAMPLES OF THE NOVELS «WHITE TEETH» BY Z. SMITH AND «THE SELLOUT» BY P. BEATTY)

Summary. The article, based on the elaboration of theoretical sources, clarifies the ways of reproduction of realia in translations of modern English prose. For the conduction of more detailed analysis, there were chosen 400 realia from novels «White Teeth» by the modern British author Z. Smith and «The Sellout» by the modern American writer P. Beatty. The peculiarities of the transfer of both the substantive meaning of realia and its connotation (national and historical coloration) are analyzed. The factors influencing the choice of the way of reproduction of realia are studied. It was found that the most common way to reproduce realia is transcription, due to the presence of a large number of geographical realia. Combined renomination took second place in terms of frequency of use in translations of the works «White Teeth» and «The Sellout». This is primarily due to the large proportion of polynomial realia, the reproduction of which requires the simultaneous application of different approaches, such as transcription, calquing, addition, extraction, situational equivalent, and assimilation method. The third most popular method in the novel «White Teeth» turned out to be transliteration, which often served to convey the meaning of realia that denoted geographical objects, and in the work «The Sellout» – calquing, which was used to reproduce the names of educational institutions, authorities, various organizations. Among the least common ways of reproducing realities in the works «White Teeth» and «The Sellout» were hyperonymic renaming, descriptive paraphrase, situational equivalent, method of assimilation and direct inclusion. The translation of the novel «White Teeth» also features a small number of examples of the use of transposition at the connotative level and extraction. The low prevalence of the above-mentioned methods can be explained by the risk of losing an important coloration of realia. In most cases, preference was given to those methods that helped to convey the meaning of realia as accurately as possible, and at the same time, helped to preserve the coloration of such national and cultural units.

Keywords: realia, reproduction of realia, substantive meaning, connotation, national coloration, historical coloration.

Постановка проблеми. Розширення міжкультурних зв'язків та глобалізація цивілізації зумовлюють необхідність глибшого вивчення реалій – мовних одиниць, у яких знаходять відображення різноманітні елементи культури. Дослідження реалій, які відтворюють як національну, так і культурну сутність народу, сприяють збагаченню лінгвістики на основі міждисциплінарності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальновідомо, що одним із перших, хто зайнявся дослідженням цієї теми, був В. фон Гумбольдт. Відомий німецький лінгвіст стверджував, що мові кожного народу притаманна певна «внутрішня форма», у якій виражається культура цього народу [5, с. 97]. У подальшому розробкою концепції В. фон Гумбольдта продовжували займатися Ш. Баллі, І. Бодуен де Кур-

тене, Ж. Вандрієс, О. Потебня, Р. Якобсон та інші [5, с. 111].

Що ж стосується мовних реалій, найбільш детально вивченням цієї теми займалися Р. Зорівчак [4] С. Флорін, С. Влахов [2], Г. Томахін [6]. Усі вони дійшли висновку, що реалії є дуже важливими елементами національної своєрідності, адже позначають різноманітні предмети та явища побуту, історії, звичаїв і традицій кожного народу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досить вагомий науковий доробок у сфері реалій, все ж аналіз теоретичних джерел засвідчив малорозробленість проблеми вивчення особливостей відтворення реалій в українських перекладах творів сучасної англomовної літератури. Саме це і зумовлює актуальність цієї роботи.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є висвітлення особливостей відтворення реалій у перекладах українською роману «Білі Зуби» сучасної британської письменниці З. Сміт та роману «Запроданець», автором якого є сучасний американський письменник П. Бейті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалії є невід'ємною частиною художніх творів. У більшості випадків вони слугують для відтворення певного колориту, адже на читача впливають не лише події, які описуються в художньому творі, а ще й де (місцевий/локальний колорит) та коли (історичний колорит) ці події відбуваються.

У дослідженні проаналізовано реалії у романі британської письменниці З. Сміт «Білі Зуби» та романі американського автора П. Бейті «Запроданець», які є зразками сучасної англomовної прози.

Методом суцільної вибірки було виявлено 400 вживань мовних одиниць, які позначають різноманітні аспекти життя британського та американського суспільств.

Встановлено, що найпоширенішим способом відтворення реалій у романі сучасної британської письменниці З. Сміт «Білі Зуби» виявилася транскрипція (44,5%). Даний прийом використовувався насамперед для відтворення різноманітних географічних назв, що є доволі поширеними у творі, для яких інші прийоми видаються менш підходящими. Наприклад, реалію *Fleet Street* перекладач відтворює як *Флім-стріт*, ймовірно

прагнучи зберегти екзотичність оригіналу. Однак варто пам'ятати, що відсутність коментаря чи пояснення у вносці можуть у таких випадках завадити досягненню комунікативної мети.

Далі за поширеністю йдуть транслітерація та комбінована реномінація (відповідно по 13% на кожний прийом перекладу). Подібно до транскрипції, транслітерація використовувалася для передачі географічних назв, наприклад: «...so that he might change later and meet Miss Burt Jones (4.30, *Harlesden Clock*) without arousing suspicion» [8, с. 152]. – «...щоб стрітися з міс Барт-Джонс (16:30, *Гарлсден-Клок*), не викликаючи підозр» [1, с. 168].

Що ж стосується комбінованої реномінації, однією з основних причин використання цього способу є наявність декількох складових у реаліях-полічлених, які вимагають від перекладача застосування різних підходів. Вибір способів відтворення, які в підсумку поєднувалися, залежав насамперед від контексту, в якому вживалася реалія.

Наступним способом за частотою відтворення реалій у романі «Білі Зуби» є напівкалькування (12,5%). Це може бути пояснене тим, що у творі є багато реалій-полічленів, одна складова частина яких перекладається, а інша залишається без перекладу, наприклад, *tweed jacket* – «твідовий піджак».

Значно менш поширеним способом відтворення реалій в українському перекладі роману «Білі зуби» виявилася калькування (5%). Це може бути пояснене тим, що у творі немає великої кількості назв суспільно-політичних організацій, культурних та освітніх установ, органів влади, які зазвичай вимагають калькування. Одним із небагатьох прикладів, виявлених у перекладі твору «Білі зуби» є передача реалії «the Royal Airborne Force» як «Королівський Повітряний Флот».

За допомогою такого способу як ситуативний відповідник, у перекладі відтворюється 3,5% реалій. Так, у результаті використання такого прийому реалія «*purdah*» що слугує для позначення морально-етичного кодексу в Індії, Пакистані та Афганістані, відтворюється у перекладі як «чадра», що позначає традиційне покривало-вбрання, яким мусульманки загортаються з ніг до голови, залишаючи лише щілину для очей, коли йдуть з дому.

Таблиця 1

Відсоткове співвідношення способів відтворення реалій у перекладах романів «Білі зуби» та «Запроданець»

Спосіб відтворення	Відсоток використання способу в перекладі роману «Білі зуби»	Відсоток використання способу в перекладі роману «Запроданець»
Транскрипція	44,5%	59%
Транслітерація	13%	2,5%
Комбінована реномінація	13%	25,5%
Напівкалькування	12,5%	9%
Калькування	5%	13,5%
Ситуативний відповідник	3,5%	3%
Дескриптивна перифраза	3%	1%
Метод уподібнення	1,5%	1,5%
Пряме включення	1,5%	1%
Вилучення	1%	0%
Гіперонімічне перейменування	0,5%	1%

Джерело: розроблено авторами за даними [1; 3; 7; 8]

Таблиця 2

Приклади використання комбінованої реномінації у перекладі роману «Білі зуби»

Вид комбінованої реномінації	Речення в оригіналі	Переклад
Поєднання транскрипції та вилучення	«This is <i>Cricklewood Lane</i> » [8, с. 12].	«Але ж тут <i>Кріклевуд</i> , розумієте» [1, с. 14].
Поєднання ситуативного відповідника та транскрипції	« <i>Stonebridge Estate</i> ?» [8, с. 155].	<i>Район Стоунбридж</i> ? [1, с. 171].
Поєднання засвоєння та ситуативного відповідника	«...Samad had sought Archie out, moved into the same <i>London borough</i> » [8, с. 15-16].	«...Самад знайшов старого друга і навіть поселився у тому ж <i>лондонському передмісті</i> » [1, с. 20].
Поєднання дескриптивної перифрази та транскрипції	«...while Darcus pissed into his tube and watched the Generation Game on <i>BBC One</i> » [8, с. 44].	«...поки Даркус тихо пісав у свою баночку і дивився «Гру покоління» по <i>першому каналу Бі-бі-сі</i> » [1, с. 51].

Джерело: розроблено авторами за даними [1; 8]

3% реалій, вжитих у романі «Білі зуби» відтворюються у перекладі за допомогою дескриптивної перифрази. Одним із прикладів є такий: *All about their Churchill tank* [8, с. 18]. – «Про їхній танк імені Черчилля» [1, с. 22]. Таким чином, прослідковується загальна тенденцією в українському перекладі до відтворення реалій-поліченів, однією зі складових яких є прізвисьце відомої людини (як це часто буває у випадку назв навчальних закладів), шляхом додавання слова «імені» перед прізвисьцем, яке в результаті трансформації вживається в кінці назви.

Наступним за поширеністю йде метод уподібнення, частка використання якого складає 1,5%. Варто зазначити, що загалом цей спосіб не є дуже поширеним серед перекладачів, адже існує небезпека штучного перенесення читача в рідне середовище. Приклад, який ми наведемо нижче, пов'язаний з культурою емігрантів, який підкреслює походження деяких героїв роману. «Now, enough of the philosophy: *samosa*?» [8, с. 75]. – «А тепер досить філософії: *чебурека* хоч?» [1, с. 87].

Така сама кількість реалій, а саме 1,5%, відтворюються шляхом прямого включення, що представляє собою використання іншомовної реалії в тексті перекладу. Наприклад: «*I tax dat*», *he said, pointing out an admittedly impressive small, shiny, red MG about to turn the corner* [8, с. 158]. – «Осьо мое, – додав він, показуючи на розкішний, блискучий червоний *MG*, який уже заїжджав за ріг» [1, с. 174]. Основним недоліком прямого включення є те, що читач, не знаючи мови оригіналу, може не зрозуміти суть реалії. Однак у даному випадку такої ситуації не виникає, адже те, що мова йде про певний транспортний засіб можна зрозуміти завдяки контексту («...розкішний, блискучий червоний *MG*, який уже заїжджав за ріг»). Отож, навіть читач, якому нічого не відомо про вище згадану марку, може зрозуміти, про що йде мова.

Аналізуючи відтворення реалій у перекладі роману «Білі зуби», нам також вдалося знайти приклади використання такого прийому як вилучення (1%). «...and a paltry box of *Quality Street* all the strawberry ones already scoffed to justify entering another annum» [8, с. 14]. – «...та пачка цукерок з полуничною начинкою, котрих до ранку все одно не залишиться» [1, с. 18]. У деяких випадках вилучення реалії у перекладі може призвести до контекстуальних зрушень і необхідності застосування трансформацій. Однак, у даному разі цього не відбувається і вилу-

чення реалії не позначається негативно на розуміння читачами сенсу оригінального речення.

Одним найменш уживаним способом відтворення реалій у перекладі роман «Білі зуби» виявилася також транспозиція на конотативному рівні (1%). Виявлений приклад є таким: *The principles of Christianity and Sod's Law (also known as Murphy's Law) are the same: Everything happens to me, for me* [8, с. 43]. – «Принципи християнства майже тотожні «закону бутерброда» (відомого також як «закон Мерфі»): все, що зі мною трапляється, – трапляється мені в науку» [1, с. 50]. Як результат, у тексті перекладу використовується словосполучення з іншим денотативним але рівноцінним конотативним значенням – «закон бутерброду» (бутерброд завжди падає маслом донизу).

Найменш уживаним способом відтворення реалій у перекладі роману «Білі зуби» є гіперонімічне перейменування (0,5%). Саме таким способом користується перекладач, щоб відтворити реалію «mini cabs», і в результаті у тексті перекладу з'являється слово «таксівки». Таким чином, вилучається певна інформація і втрачається культурологічна атрибуція реалії, однак сама семантика оригінальної реалії передається вдало і у підсумку результат відтворення є зрозумілим для читачів перекладу, що є надзвичайно важливим.

Що стосується відтворення реалій у перекладі роману сучасного американського письменника П. Бейті «Запроданець», то тут також найбільш поширеним способом виявилася транскрипція (59%). Наприклад: «...that two-acre, just-this-side-of-lunar-surface fertile parcel of land in the most infamous ghetto in Los Angeles County...» [7, с. 42] – «...два *акри* родючої десь як місячний ґрунт землі у найсумнозвіснішому гетто усього округу Лос-Анджелес...» [3, с. 61]. Варто також відзначити, що головною передумов використання перекладачем такого прийому є загальна тенденція до відтворення одиниць мір шляхом транскрипції.

Другим способом за частотою використання є комбінована реномінація (25,5%). Нижче ми розглянемо низку цікавих прикладів, у яких поєднуються відразу декілька способів відтворення реалій.

На третьому місці за частотою вживання є калькування (13,5%), яке використовується насамперед для відтворення реалій, пов'язаних із суспільно-політичним життям американського суспільства. Наприклад: *But here I am, in the cavernous chambers of the Supreme Court of the United States of America...* [7, с. 5]. – «Та хай там

Приклади використання комбінованої реномінації у перекладі роману «Запроданець»

Вид комбінованої реномінації	Речення в оригіналі	Переклад
Поєднання транскрипції та вилучення	«...in the backrooms of <i>Yale University's</i> all-white department of black studies...» [7, с. 75].	«...у кулуарах кафедри чорних студій у <i>Слі...</i> » [3, с. 114]
Поєднання додавання та транскрипції	«...weekend custody trips to the <i>Salton Sea</i> and the science museum...» [7, с. 35]	«...що вихідні – поїхали на озеро <i>Солтон-Сі</i> чи до природознавчого музею...» [3, с. 52]
Поєднання методу уподібнення та транскрипції	«...that two-acre, just-thisside-of-lunar-surface fertile parcel of land in the most infamous ghetto in <i>Los Angeles County...</i> » [7, с. 42]	«...два акри родючої десь як місячний ґрунт землі у найсумнівнішому гетто усього округу <i>Лос-Анджелес...</i> » [3, с. 61]
Поєднання ситуативного відповідника та транскрипції	«...the cracked and abandoned nest eggs of many a bankrupt one-hit wonder run wild in the <i>San Gabriel Mountains</i> » [7, с. 48]	«...виплодки покинутих гнізд багатьох збанкрутілих фінансових див вільно гасають <i>схилами хребта Сан-Гейбріел</i> » [3, с. 71]

Джерело: розроблено авторами за даними [3; 7]

як, ось він я: тут, у колосальній залі *Верховного суду Сполучених Штатів Америки*» [3, с. 4].

Дія відтворення 9% реалій з обраної вибірки перекладачем використовується напівкалькування. Так, у результаті напівкалькування у тексті перекладу з'являється словосполучення «цинамонові витушки», що є результатом відтворення реалії «cinnamon twists», яке доволі вдало вписується в контекст речення, не перевантажує його і є цілком зрозумілим для українських читачів.

Ситуативний відповідник використовується для відтворення 3% реалій з роману «Запроданець», які опинилися в нашій вибірці. Прикладом, що вартий більш детального аналізу, є такий «...used the twenty-four-hour drive-thru window to fuel up on *crullers, cinnamon twists, and the surprisingly good lemonade...*» [7, с. 36] – «...купували у цілодобовому віконці цієї кав'ярні *солодкий хмизок, цинамонові витушки і напрочуд смачний лимонад...*» [3, с. 54]. Використання першого елемента («солодкий») є цілком обґрунтованим, адже мова йде про десерт і в перекладі виникає необхідність підкреслити те, що мова йде саме про солодку страву. У той же час використання слова «хмизок» здається доволі незвичним у даному контексті. Видається малоімовірним, що читачі чітко зрозуміють, що мається на увазі під таким словосполученням, у той же час, перекладачу вдається передати основну ідею того, мова йде про десерт.

Такий прийом як транслітерація використовується для відтворення 2,5% реалій з обраної вибірки. Цей спосіб використовується насамперед для відтворення географічних назв, наприклад: «From *Manhattan Beach* down to *Cabrillo*, they called you nigger and expected you to run» [7, с. 91]. – «Від *Мангеттен-бічу* і до *Кабрілло* тебе обзивали нігером і чекали, що ти тікатимеш» [3, с. 135].

Як і у випадку з перекладом роману «Білі Зуби», були виявлені випадки відтворення реалій з роману «Запроданець» за допомогою прямого включення. Однак кількість їх була незначною (1%). Наприклад: «...fine-tuning a *fickle ultra-high-frequency station like Channel 52, KBSC-TV Corona, Los Angeles, on a beat-up black-and-white portable missing one rabbit ear antenna...*» [7, с. 53]. – «Налаштування одновухої антени побитого переносного чорно-білого ящика на непевний сигнал ультрависокочастотного кана-

лу типу «*Channel 52*» чи «*KBSC-TV Corona*»... [3, с. 79]. Пряме включення реалії є допустимим лише в тих випадках, коли загальний контекст максимально сприяє розумінню реалії. У даному разі з контексту речення стає зрозуміло, що «*Channel 52*» та «*KBSC-TV Corona*» позначають ультрависокочастотні канали, тому використання прямого включення є допустимим.

Як і пряме включення, гіперонімічне перейменування використовувалося для відтворення 1% реалій. Наприклад: *I don't remember his definition of "better off" or why I didn't go to Interchange or Haverford-Meadowbrook* [7, с. 129] – «Не пригадаю, що саме він вважав а критерій «кращого навчання» і чому так вийшло, що до жодної *престижної школи* я не потрапив» [3, с. 188]. У даному випадку мова йде про дві престижні школи в Сполучених Штатах Америки, однак вони є не настільки відомими за межами країнами, тому, наприклад, у випадку використання транскрипції/транслітерації реалії залишилася б за межами сприйняття читачів перекладу і комунікативна мета перекладу не була б досягнута. Отож, перекладач вдається до гіперонімічного перейменування і передає дві реалії за допомогою словосполучення широкою референції «жодної престижної школи». Загалом, словосполучення, яке в підсумку з'являється в тексті перекладу, є цілком зрозумілим для читачів, що, підтверджує досягнення комунікативної мети.

Серед найменш уживаним способом відтворення реалій у перекладі роману «Запроданець» виявилася також дескриптивна перифраза (1%). Єдиним прикладом, що був нами виявлений в обраній вибірці, є такий: *Of the 23,000 eighth-grade students who took the entrance exam for admission into Stuyvesant High...* [7, с. 26]. – «...Двадцять три тисячі випускників восьмого класу склали іспити на вступ до *старшої школи імені Стаувесанта*» [3, с. 38]. У даному випадку застосування дескриптивної перифрази дає змогу читачам перекладу чітко зрозуміти, що мова йде про початковий заклад, який забезпечує фінальну стадію середньої освіти, названий на честь відомої персоналії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, у перекладах двох романів найбільш поширеним способом відтворення реалій виявилася транскрипція. Це насамперед зумовлено тим, що в обох творах зустрічається велика

кількість географічних реалій, які, як привило, відтворюються за допомогою транскрипції. На другому місці за частотою використання в перекладах творів опинилася комбінована реномінація, що пояснюється більшою відсотковою часткою реалій-полічленів, для відтворення складових яких можуть застосовуватися різні способи. Третім найпоширенішим способом у романі «Білі зуби» стала транслітерація, яка доволі часто слугувала для передачі географічних реалій, а у творі «Запроданець» – калькування, що доволі часто використовувалося для відтворення назв різноманітних організацій та деяких інших

суспільно-політичних реалій. Що ж стосується найменш поширених способів, тут помітні схожі тенденції: найрідше реалії у перекладах обох романів відтворювалися за допомогою гіперонімічного перейменування, дескриптивної перифрази, ситуативного відповідника, метода уподібнення та прямого включення.

Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому аналізі способів відтворення реалій на матеріалі інших творів сучасної англomовної прози з метою визначення оптимальних підходів до перекладу значень культурно-маркованих лексичних одиниць.

Список літератури:

1. Білі зуби: роман / Зеді Сміт; перекл. з англ. Н. Куликової, Р. Семківа. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 544 с.
2. Влахов С. И., Флорин С. П. Непереваемое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 342 с.
3. Запроданець : роман / Пол Бейті; перекл. з англ. Н. Ференс. Київ : КМ-Букс, 2017. 320 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів укр. прози). Львів : Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 108 с.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. 2 вид., випр. і доп. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 453 с.
6. Томахин Г. Д. Реалии-американизмы : пособие по страноведению : учеб. пособ. Москва : Высш. шк., 1988. 239 с.
7. Beatty P. The Sellout. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2015. 289 p.
8. Smith Z. White Teeth. London : Hamish Hamilton, 2000. 480 p.

References:

1. Bili Zuby [White Teeth]: Novel / Z. Smith. Transl. from English by N. Kulykova, R. Semkiv. Kharkiv: Book Club «Family Leisure Club», 2017. 544 p.
2. Vlakhov S.I., Florin S.P. Neperevodimoe v perevode [Untranslatable in translation]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniya, 1980. 342 p.
3. Zaprodanets [The Sellout]: Novel / Paul Betty. Transl. from English by N. Ferens. Kyiv: KM-Books, 2017. 320 p.
4. Zorivchak R. P. Realiia i Pereklad [Realia and translation] (based on English translations of Ukrainian prose). Lviv: Lviv State University Publishing House, 1989. 108 p.
5. Kochergan M.P. Zahalne Movoznnavstvo [General Linguistics]: textbook for students of philological specialties of universities. 2 ed., corr. and suppl. Kyiv: Publishing Center "Academia", 2006. 453 p.
6. Tomakhin G. D. Realii-amerikanizmy: posobie po stranovedeniyu [American realia: a guide to country studies]: a learning guide. Moscow: Vyssh. shk., 1988. 239 p.
7. Beatty P. The Sellout. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2015. 289 p.
8. Smith Z. White Teeth. London: Hamish Hamilton, 2000. 480 p.